

הלכות פסח תפוח

תכג

אחר תפלת ערבית וכן בליל שני של גלויות^כ ואין נוהגין כן במדינות אלו שאין אנו קורין כלל ההלל בבית הכנסת בלילה זה^כ:

תפח סדר תפלת שחרית של פסח וכו' ח' סעיפים:

א בכל ימים טובים שחרית וערבית^א נוהגין לקרות המזמורים שמוסיפים בשבת^ב בפסוקי הומרה ויש שמדלגין מזמור שיר ליום השבת ומתחילין טוב להורות לה' וגו'^ג ואין נוהגין כן במדינות אלו לפי שגם יום טוב נקרא שבת^ד שנאמר^ה מנחת השבת יניפנו וגו':

ב בכל שלש גזלים צריך לגמור ההלל^ו ביום^ז ולברך עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות ההלל^ח לפי שהוא מצוה מדבריו סופרים^ט מתקנת הנביאים^י ואין מברכין לגמור ההלל שבוא דרגל תיבה אחת או אפילו אות אחת^{יא} ונמצא שבוך לבטלה^{יב} שהרי לא נגמרו כולו ויש מקומות שאין הוששין לזה ומברכין לגמור ההלל^{יג} לפי שגם לגמור הוא לשון קריאה^{יד} ומכל מקום יותר טוב לברך לקרות כמנהגינו^{טו}:

ג וכל היום כשר לקריאת ההלל^{טז} מעמוד השחר^{יז} עד צאת הכוכבים^{יח} שאם לא קרא מיד אחר תפלת שחרית יכול לקרות כל היום עד צאת הכוכבים ולכתחלה לא יקראו אותו קודם נין החמה^{יט} לפי שעדיין הוא כלילה בעיני הבריות^כ ואם עבר וקרא יצא.

ומצוה מן המובחר לקרותו עם הציבור^{כא} מיד אחר תפלת שחרית^{כב} כדי שיענה עמהם הודו ואנא אחר הש"ץ^{כג} ואם בא לבית הכנסת אחר שהתפללו הציבור שחרית ועומדים לקרות ההלל והוא לא התפלל שחרית יש מי שאומר^{כד} שאם אין לחוש שמה

מדברי סופרים). לעיל סי' קלא סי' ט"ה (הובא מתקנת הכתובים).
י שמואל פסחים ק"ז, א. רש"י תענית כ"ה, ב. ד"ה מנהג. השגת הראב"ד שם.
יא מור בשם מהר"ם שם. מ"ז סק"א. מ"א שם.
יב מור בשם מהר"ם שם. מ"ז שם.
יג תוס' ברכות ד', א. ד"ה ימים. רמב"ם שם. רא"ש שם פ"ב סי' ה. מור.
יד הרא"ש שם. מור.
טו פרי"ח סי' א.
טז חשנה תניי"ה כ', ב. רמב"ם שם ה"ט. וראה גם לעיל סי' קלא סי' ט"ה.
יז ראה משנה שם כ, א. לקמן סי' תקפח סי' א.
יח ראה גמרא שם כ, ב. לקמן שם.
יט ראה משנה שם כ, א. ב"י ריש סי' תקפח.
כ ראה לבוש סי' תקפח סי' א. ולקמן שם: שיצא מכלל ספק לילה שאין הדל בקיאין בגמור השחר.
כא ראה כלבו סי' נב בשם הר"פ. הובא ב"י סי' תכב ד"ה כתב המלכו. מ"א שם סק"ז. וראה רמ"א שם סי' כ"ב לקמן סי' תרמט טוף סכ"א.
כב משנה וגמרא ר"ה לב, ב. מור ושו"ע סי' א. לעיל סי' קלא סי' ט"ה (משום ויזין בנימין להצות).
כג ראה לעיל סי' תעט סי' י.
כד כלבו שם בשם הר"פ. מ"א סי' תכב סק"ז. חז"י כאן סק"ז.

כב ושו"ע סי' ט. מור סי' תעט בסופו, בשם חסכת טו"פ ר"ם פ"ב ד"מ וכה' במדבר (סדר הלל), לגמור ההלל כ"ב הלילות. וראה לעיל סי' תפ סי' א, שאה"כ בעת הסדר אומרים ההלל בלא ברכה.
כג דומ"א סי' ט.

סימן תפח

א אוצ"ל: שחל בחול. וראה ה"י סק"א שאין אומרים מזמור ליום השבת בערבית של יו"ט.
ב טור ושו"ע סי' א. וכו'ע"ל סי' רפא סי' ב.
ג סידור רס"ג (ע' קב). ד"ד אבודרהם סכר שחרית של שבת ב"י סי' נ"א ד"ה וכתב ע"ז, בשם אריות היום הל' מאה ברכות סי' כו.
ד מנהגים (קלוני"ג) סי' קכר אות א. מהר"ל סדר התפלות של פסח (ע' קצו). דרכי משה סי' א. מ"א סק"א.
ה ויקרא כג, יא. וברקע"ל סי' תפג סי' ז. וש"נ וראה גם הכרי המדות פ"ה אות א. באר המ"ב סי' נא בסופו.
ו ערוך י, יא. וראה לקמן סי' תצו סי' י.
ז כדלקמן סי' י. ולענין ליל פסח – ראה לעיל סי' תפו סי' ושל"נ.
ח מור בשם מהר"ם מרומנובז' (כרמא) פסקים סי' תפד (לקרוא את ההלל וכה"ה בנפח הסידור). מרדכי שבת רמז רפ"ג. רמ"א סי' א. מ"א סק"א (לקרוא ההלל).
ט רמב"ם הל' תעט פ"ג ה"ד. וראה מ"מ שם ששעזין לברכות ד, א. וראה לקמן סי' תרמד (מצות עשה

הלכות פסח תפח

תכר

יעבור זמן קריאת שמע טוב לו שיקרא תחלה הלל עם הציבור ואח"כ יתפלל¹⁰ אף באותו הימים שגם היחוד גומר בהם ההלל בכריכה לדברי הכל עיין סימן תכ"ב¹¹ ומכל מקום אם הוא עומד לאחר ברוך שאמר בשעה שהציבור מתחילק ההלל לא יפסק לקרות עמהן באותו הימים כמו שנתבאר שם¹².

ולענין אם יוכל להפסיק בו לשאלת שלום באמצע הפרק או בין פרק לפרק דינו כמו בקריאת שמע¹³ עיין סימן ס"ג¹⁴ כמה דברים אמורים בימים שגומרים בהם ההלל¹⁵ שכיימים הללו קריאתו הוא חובה ומצוה מדברי סופרים¹⁶ אבל בימים שאין גומרין אותו בהם כגון בששה ימים האחרונים של פסח כיון שאין קריאתו אלא מנהג כמו שיתבאר בסמ"ק¹⁷ לפיכך דינו כהלל של ראש חדש לענין הפסקה עיין ס' תכ"ב¹⁸ (ועיין שם¹⁹ אם שהה באמצע ההלל כדי לגמור את כולו בימים שגומרין או בימים שאין גומרין):

ד' אפילו עשרה בני אדם יכולין לקרות ההלל כאחד²⁰ ושאר הציבור שומעין ויוצאים ידי חובתן בשמיעתו²¹ ואף ששני קולות היוצאים כאחד אין שומעין יפה אפילו אחד מהם כמו שנתבאר בסמ"ק²² מכל מקום ההלל הוא חביב על הציבור ונותנין דעתם יפה לשמוע אותו ולכן יכולין לשמוע אותו יפה²³ אף כשהרבה קולות יוצאין מכל אחד.

ומשמע זה אין למחות כב' וג' בעלי בתים האוכלים בכית אחד וממתניים זה על זה בקידוש היום ומקדשים כולם כאחד וכני בתים שומעים מהם ויוצאים ידי חובתם לפי שהקידוש הוא חביב עליהם ונותנים דעתם יפה לשמוע אותו²⁴ ומכל מקום יותר טוב שלא ימתינו זה על זה²⁵:

ה' משה תקן להם לישראל שיהיו קורין²⁶ חמשה גברי בכל יום טוב²⁷ מענינו של יום²⁸ ורמז לזה²⁹ שנאמר³⁰ וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל שתיקן להם שיהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו³¹ ואנשי כנסת הגדולה³² תקנו להפמיר בנביא בכל יו"ט בענינו של יום³³ והכמו המשנה³⁴ והגמרא³⁵ ביררו ענין כל יום ויום בתורה ובנביאים וסדרו לנו לקרות ביום ראשון של פסח חמשה גברי כפרשת³⁶ משכו וקחו

לט זקק יעקב סק"ה.
מ מחבריו ירום ס"י תרנ"ג.
מא רמב"ם הל' תפלה פ"ג הל"ח. מ"א רש"י תפלה.
מב משנה מגילה כא, א. רמב"ם הל' תפלה פ"ב הל"ז.
מג שריע"ה ס"ג. מ"א שם (שמשה תיקן מנין העולים).
 וראה גם לעיל ס' רפב ס"א.
מז משנה מגילה לא, א. רש"י שם ד"ה שאמר. רמב"ם שם פ"ג הל"ח.
מח כסף משנה שם (אפמכתא היא).
מח ויקרא כג, כד. משנה שם. רמב"ם שם.
מו משנה שם.
מז ראה ספר הנמציק ס' לא, בשם ר"ח, שהוא מתקנת ענין. לעיל ס' רפב ס"א ש"ג.
מח ראה שאילתות שאילתא כז.
מט מגילה ל, ב.
נ שם לא, א. וברש"י שם ר"ה כ"ג.
נא שבות יב, כא. משנה ל, ב. מור וש"ע שם.

כה ראה גם לעיל ס' קלא ס"ה. ולענין מעשה – ראה אג"ק ד"ז ע"ב.
כו סימן זה בשו"ע¹ לא הגיע לדינו, וראה מ"א שם.
כז ראה מ"א שם. ח"י שם.
כח ברכות יד, א. מור וש"ע ס"א.
כט סעוף א.
ל רמ"א ס"א.
לא רמב"ם הל' חנכה פ"ג הל"ז.
לב סעוף ג.
לג שריע"ה ס"ד. וראה ספר הפסק בתפלה פ"ד ס"י והערך שם.
לד שריע"ה ס"ה, ומ"א סק"ב.
לה ברייתא מגילה כה, ב. מור וש"ע ס"ב.
לו מ"א סק"ב.
לז סימן זה בשו"ע¹ לא הגיע לדינו, וראה מור וש"ע שם ס"ב ומ"א סק"ג. לקמן ס' תקצ ס"ה. לעיל ס' רפב ס"א.
לח ראה גמרא שם. לבוש ס"ב. מ"ז סק"ב. לקמן שם.

הלכות פסח תפח

תכה

לכם צאן וגומר ומפמיר בפסח גלגל¹ ביהושע² יש מתחילין³ מן בעת ההיא וגו'⁴ ויש מתחילין⁵ ויאמר יהושע אל העם התקדשו⁶ וכן נוהגין עכשו⁷ (ואם יכול לתוסף ביום טוב על מנין הקרואים נתבאר בס' רפ"ב⁸):

ז המפמיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה קודם ההפמרה כמו שנתבאר בסיומן רפ"ב⁹ ובימי חכמי המשנה והגמרא היה קורא בתורה בענינו של יום והיה עולה למנין ה' גברי¹⁰ ורבנן סבוראי תקנו וכן הנהיגו הגאונים אחריהם שיקרא המפמיר בפרשת המוספין שבפנחס¹¹ וסמכו להם על מה שאמרו חכמים¹² שאמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם בומן שאין בית המקדש קיים אין להם על מה שישמיעו מה יהא על בני כישחטאי שמא אתה עושה להם כרור המכול והפלגה אמר לו הקדוש ברוך הוא כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקורין בהם מעלה אני עליהם כאלו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם.

ולכתחלה צריך להוציא שני ספרי תורות אחד לענינו של יום והשניה למפמיר¹³ ולא רי בספר תורה אחד ולגלול אח"כ עד פרשת המוספין לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד הציבור כמו שנתבאר בס' קמ"ד¹⁴ ע"ש:

ז נוהגין במדינות אלו שהציבור מוכר הגשם בתפלת מוסף יום א' של פסח והש"ץ אינו מוכר בחזרת התפלה ולאחר שפסק הש"ץ להוכיח גם הציבור אין מוכרין מתפלת המנחה ואילך¹⁵ כמו שנתבאר בס' ק"ד¹⁶ ע"ש ואף היחוד שאיחד תפלת המוסף עד לאחר שפסק הש"ץ להוכיח גם הוא לא זוכר עוד¹⁷ מטעם שנתבאר ע"ש¹⁸:

ח בכל תפלת המוספין נוהגו להוכיח קרבנות היום כמו שהם כתובים בתורה¹⁹ וקרא אותם הפסוקים מתוך הספר עיין ס' מ"ט ואם לא הזכיר כיון שאמר כמו שכתבת עלינו בתורתך יצא²⁰ וכן נוהגין אפילו לכתחלה במקצת מדינות²¹ בשלש רגלים ובראש השנה ויום כפור מטעם שיתבאר בס' תקצ"א²² אבל במדינות אלו נוהגין לאמרום לכתחלה²³ אפילו בשלש רגלים וראש השנה ויום כפור כמו שיתבאר שם:

זד תוס' שם. רא"ש שם. מור וש"ע ס"ג. וראה לעיל ס' רפב ס"א.
זה סימן זה בשו"ע לא הגיע לדעתו, וראה מור וש"ע שם ס"ג.
זו דמ"א ס' קוד ס"ג. מ"א מק"ד. ח"י סק"ג.
זז ס"ב. וראה שם שאלו המוכרים מוריד הטל בתפלה במקום משיב רוחו ומוריד הגשם (וכ"ה בסידור), או מפסוקים ע"י שהשמש מכריז מוריד הטל לפני תפלת מוסף בלחש.
זח מ"א שם. ח"י שם.
זט סוף ס' (לפי המנהג שנכבדים מוריד הטל לפני מוסף).
ע דמ"ב סוף ספר אהבה בסדר התפלות מורה ברכה אמצעית.
עא ר"ה דנח, א וכפירוש רש"י שם ר"ה כיון. דמ"ב שם.
עב שו"ע ס' תקצא ס"ב (שכן נוהגין בני ספרד).
עג סוף פה.
עד מור. דמ"א סוף ס"ג. וכ"ה בסידור.

נב ברייתא לא, א. מור וש"ע שם.
נג רש"י שם ד"ה בפסח.
נד רא"ש מגילה פ"ד ס' ג. סור וש"ע שם. וראה גם הגהת הב"ח ברש"י שם.
נה יהושע ה, ב.
נו ח"י סק"ג.
נז יהושע ג, ה.
נח ח"י שם. וכ"ה מנהג הב"ד שמתחילין לקרוא ביהושע ג, ד. ורא"ש קרואים ה, ב - ג, א, וזמ"נים ג, כו.
נט מסעף א.
ס סעף י.
סא ראה לעיל ס' רפב ס"א (מהלוקת דברר ושחעיקר הלחכה שגולה). לקמן ס' תצ ס"א.
סב ראה תוס' מגילה ל, ב ר"ה ושאר. רא"ש שם פ"ב ס' י. ר"ן שם (י, ב) ר"ה ומרארנין. מרדכי שם רמז תתלא. ב"י ר"ה ומצויאן. מ"א סק"ג. וראה לעיל ס' רפב ס"ג וסי' רפג. לקמן ס' תצ ס"א (לענין חיל המועד פסח).
סג מגילה לא, ב.